

ROBERT MARCINKOWSKI

Zderzenie czy kontynuacja?

Collision or the development?

W teorii architektury podkreśla się rolę obiektu architektonicznego jako kontynuacji genius loci, a więc wartości zastanych. Lecz jakie właściwie wartości zachowaliśmy? Znacznie łatwiej wskazać te bezpowrotnie stracone (fot. 1). Dopóki rozpatrujemy kontekst w skali budynku czy pierzei, postulat zachowania genius loci wydaje się zrozumiały. Jednak w większej skali samo „miejsce zastane” (fig. 2) staje się wewnętrznie niejednorodne. Czynniki natury ekonomicznej kształtują fizjonomię współczesnych miast groteskowo, a co najmniej ironicznie (fot. 2, 3). Prawdziwym motorem napędzającym przemiany krajobrazowe nie jest dziś bynajmniej kontynuacja, lecz kontrast. Szok formalny idzie w parze z maksymalizacją efektu marketingowego (fot. 3, 4) u znudzonej publiczności – o ile ten archaiczny termin dotyczy jeszcze odbiorców współczesnej architektury. Kształtowanie przestrzeni przez zderzenie i kontrast ma mimo to wiele wartościowych konotacji. Warto przypomnieć, że klasyczne kamienice Gaudiego (fot. 5) krytykowano poważnie, a określenie La Pedrera (kamieniołom) nie miało domieszki czułości.

Spowolnienie gospodarki światowej skutkuje dziś m.in. przeniesieniem działalności deweloperskiej na tańsze regiony. Z jednej strony to bodziec rozwoju. Z drugiej jednak krajobraz jako fizjonomia procesów gospodarczych ujawnia upadek lokalnych tradycji i nieuniknioną uniformizację architektury wynikającą z dominacji wzorców zapożyczonych (fot. 6). Odnawialne źródła energii wymieniane są jako antidotum wobec zbliżającego się kryzysu energetycznego. Równocześnie rysuje się społeczna tendencja do ucieczki z miast. Powszechna niechęć do ulicznych korków czy popularność domów z bali nie dowodzą jednak społecznej „energoświadomości”, lecz raczej naśladownictwa, najkrócej zwanego modą. Dyskusja o odnawialnych źródłach energii nakłada się na zakorzenione w psychice wyobrażenia sielankowe o domu, tworzące istotny, nie tylko w Polsce, archetyp kulturowy (fot. 7). Miasto pojmujemy wciąż jeszcze jako wyjątek od większej, nieurbanizowanej przestrzeni (fot. 8). Wkrótce jednak docenimy wolne tereny... jako ostatnie rezerwaty.

Literatura/Literature:

„Dokąd zmierza architektura XXI stulecia” Robert Marcinkowski, Arkada 1/1996

Fotografie: Robert Marcinkowski 2007–2009.

Fot. 1. Historyczne centrum Krakowa we współczesnych kontekstach urbanistycznych, z dominacją architektury mieszkaniowej. Historical center in urban (mostly residential) contexts.

Fot. 2. Najdłuższa oś widokowa Krakowa, wycelowana w przypadkowe dominanty, oraz główna dominanta widokowa Krakowa, elektrociepłownia Łęg – tutaj w kontekście osiedli mieszkaniowych. Longest pivot of viewing targeted to accidental dominant, and main dominant, Łęg power plant – in residential context.

Fot. 3. Centrum Londynu. Relikty architektoniczne poprzednich epok, dziś w całkowicie odmienionym kontekście. Proces całkowitego przeformowania otoczenia dotyczy rzecz jasna nie tylko architektury mieszkaniowej. Architectonic relicts in totally redefined surrounding in central London.

Fot. 4. Dominanty współczesnej Barcelony. Wobec Torre Akbar, Sagrada Familia znika w tle. Nad Barceloną dominuje wesole miasteczko i – nieodłączna w dużych miastach – wieża telewizyjna. Sagrada Familia fades away beyond Torre Akbar. TV tower dominate over Barcelona as well as Amusements.

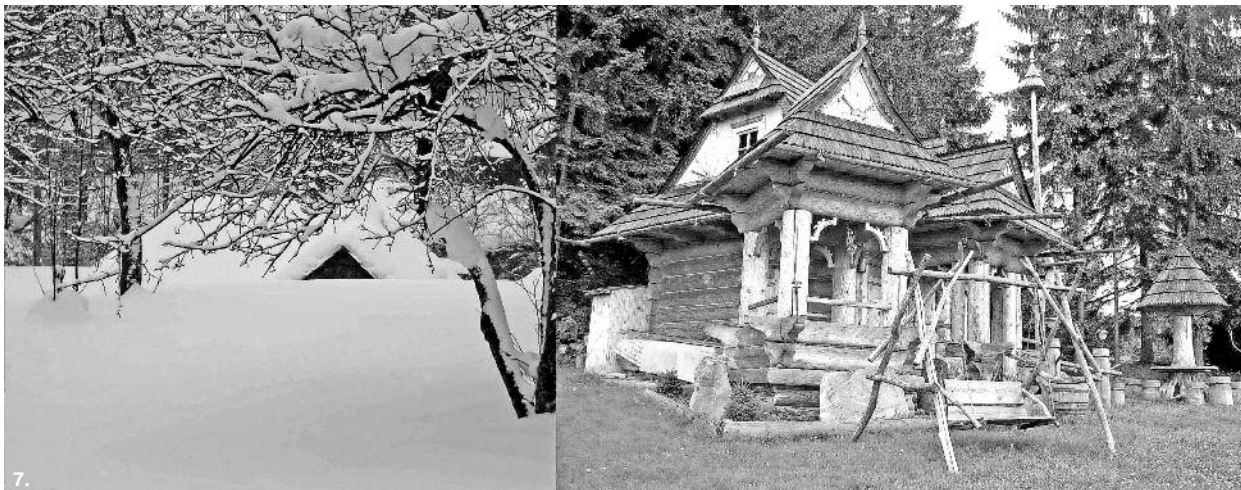

Fot. 5. Dzieła Antonio Gaudiego przy Passeig de Gracia, wiek temu kontrastowe, są dziś klasyką architektury. Classic works of Antonio Gaudi are never more a contrast. Passeig de Gracia, Barcelona.

Fot. 6. W panoramie Agadiru (Maroko) dominują formy zapożyczone. Adapted forms dominate in panorama of Agadir, Morocco.

Fot. 7. Archetyp kulturowy domu sielankowo-idyllicznego. Zawoja – Jabłonka. The idyllic cottage archetype. Zawoja – Jabłonka.

Fot. 8. W zabudowie współczesnego miasta wciąż jeszcze występują luki. EC Łęg i dawne lotnisko w Czyżynach. There are still some gaps in modern city building. Łęg power plant and former airport in Czyżyny.

